

21. FRÈRE LAURENT D'ORLÉANS, *Somme le roi*, eerste helft, Middelnederlandse vertaling door Jan van Brederode. - Holland, 1437.

Perkament, 4 + 228 + 4 pagina's (of 2 + 114 + 2 bladen); blad en bladspiegel resp. 205 × 140 mm en 136 à 139 × 90 à 91 mm; twee kolommen, met loodstift afgeschreven en gelinieerd, 23 regels. Eén hand (littera textualis). Een bladgouden initiaal met rood en blauw penwerk, zeven regels hoog; een opengewerkte blauwe initiaal met rood penwerk, vier regels hoog; een rode initiaal met zwart penwerk, drie regels hoog; twee blauwe initialen met rood penwerk, drie regels hoog; afwisselend rode en blauwe lombarden; één rood opschrift; rode paragraaftekens; rood doorstreepte hoofdletters; moderne potloodpaginering. Op fol. 114 r^a in het rood: Dit boec wort gheeyndet int iaer ons heren dusent vierhondert ende xxxvij. op sunte Benedictus dach. Op de binnenzijde van het voorbord een knipsel uit de auctiecatalogus A. D. Schinkel, 1864, en twee knipsels uit niet geïdentificeerde oudere catalogi; op de rectozijde van het tweede papieren schutblad voorin, in de rechterbovenhoek, met inkt: A. Bogaers. Achttiende-eeuwse hoornen band op kartonnen borden; op de rug, met verbleekte inkt: Die Coninx Summe A^o 14[37].

's-Gravenhage, Koninklijke Bibliotheek, hs. 75 G 11

Dit handschrift bevat: 1. de proloog van Jan van Brederode op zijn vertaling van *Somme le roi* van Frère Laurent (fol. 1 r^a-2 v^a) en 2. de eerste helft van *Somme le roi*, vertaald door Jan van Brederode (fol. 2 v^a-114 r^a). Jan van Brederode († 1415) was van 1402 tot 1409 convers in het kartuizerklooster te Zelem en keerde daarna in de wereld terug. Frère Laurent († kort vóór 1300), afkomstig uit Orléans, trad in de orde der dominicanen, was

eerst prior van het Sint-Jacobsklooster te Parijs, daarna biechtvader van Filips III de Stoute, koning van Frankrijk, en ten slotte lector en inquisiteur te Tours. In 1279 voltooide hij *Somme le roi* of *Livre des vices et des vertus*, een zedenkundige summa voor leken, bestaande uit vijf traktaat van ongelijke lengte: 1. een kort traktaat over de tien geboden; 2. een kort traktaat over de twaalf artikelen des geloofs; 3. een traktaat over de zeven hoofdzonden en de zonden van de tong; 4. een traktaat over de deugd in het algemeen en over de tuin met de bomen der deugden en 5. een traktaat over de deugden in verband met de zeven beden van het onzevader, de zeven gaven van de H. Geest en de acht zaligheden. Meestal wordt het werk *Somme le roi* genoemd, omdat Frère Laurent het op verzoek van de koning van Frankrijk heeft samengesteld. Het is niet oorspronkelijk, maar bevattelijk en schilderachtig geschreven. In het traktaat over de zonden heeft Frère Laurent veel aan de *Summa vitiorum* van Guillaume Peyraut († 1271) en aan de *Miroir du monde* ontleend, waarvan de onbekende auteur zelf veel uit de bovengenoemde *Summa vitiorum* heeft overgenomen; in de traktaat over de deugden heeft hij de *Summa vitiorum* van Guillaume Peyraut en *De quinque septenis* van Hugo van Sint-Victor († 1171) als bronnen gebruikt. Onder de titel *Des coninx summe* vertaalde Jan van Brederode de eerste vier traktaat, overeenkomend met de eerste helft van het werk. De vertaling van deze vier traktaat voltooide hij in 1408. Ofschoon het blijkens de proloog in zijn bedoeling heeft gelegen geheel *Somme le roi* te verdietsen, heeft hij de tweede helft niet vertaald wat te wijten is aan het feit dat hij begin 1409 het habijt heeft afgelegd. Behalve in het hier besproken handschrift is de vertaling van de eerste helft nog bewaard in de hss. Brussel, Koninklijke Bibliotheek, 2079 en 2883; 's-Gravenhage, Museum Meermann-Westreenianum, 10 E 15; Hamburg, Staats- und Universitätsbibliothek, Theol. 1001 (sedert de Tweede Wereldoorlog zoek) en Parijs, Bibliothèque Nationale, néerl. 31 en 109. In 1478 verscheen te Delft een volledige vertaling van *Somme le roi*, waarin de eerste helft door Jan van Brederode en de tweede helft door een andere vertaler is vertaald (CA 1627). Tussen 1481 en 1519 werd deze volledige vertaling nog zevenmaal ter perse gelegd (CA 1628-1631; NK 1331-1333). Het hier besproken handschrift werd in 1437 op de feestdag van de H. Benedictus, dus op 21 maart, voltooid. Het heeft achtereenvolgens toebehoord aan B. A. C. de Lange van Wijngaarden, wiens bibliotheek gedeeltelijk in 1845 te 's-Gravenhage is geveild; aan A. D. Schinkel (1784-1864), drukker en kenner van de geschiedenis van de boekdrukkunst, wiens handschriften en boeken in 1864 te 's-Gravenhage onder de hamer zijn gekomen, en aan A. Bogaers (1795-1870), dichter, taalkundige en rechtsgeleerde, wiens handschriften en oude drukken in 1870 door zijn dochter aan de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage zijn geschonken. [J.D.]

[J. VAN VLOTEN], *Verzameling van Nederlandsche prozastukken van 1229-1476, naar tijdsorde gerangschikt*, Leiden en Amsterdam, 1851, p. 150-160; *Catalogue des livres provenant de la bibliothèque de feu Mr B. A. C. de Lange van Wijngaarden*, 's-Gravenhage, P. van Stockum, 1845, p. 19, nr. 11; [A. D. SCHINKEL], *Handschriften en oude drukken (incunabelen) deel uitmakende van de kunst- en letterverzamelingen van A. D. Schinkel*, z.p., 1853, p. 8, nr. 38; *Catalogue de la bibliothèque littéraire et artistique de feu M. A. D. Schinkel*, 's-Gravenhage, W. P. van Stockum, 1864, p. 7, nr. 48; *Verslag van de aanwinsten der Koninklijke Bibliotheek gedurende het jaar 1870 (met inbegrip van het geschenk-Bogaers)*, 's-Gravenhage, 1871, p. 4; *Catalogus codicum manuseriptorum Bibliothecae Regiae*, I. *Libri theologici*, Hagae Comitum, 1922, p. 158, nr. 590; D. C. TINBERGEN, *Des coninx summe*, Leiden, [1900-1907], p. 197, 219-362 en *passim* (Bibliotheek van Middelnederlandsche Letterkunde); *Middelnederlands geestelijk proza*, verzameld door C. C. DE BRUIN en ingeleid door C. G. N. DE VOOYS, Zutphen, 1940, p. 130-135, nr. 54.
